

Till: Utbildningsnämnden
För kännedom: Kommunfullmäktige

Revisionsrapport nr 3/2017 – Granskning av gymnasieskolan

EY har på vårt uppdrag genomfört en granskning i syfte att granska utbildningsnämndens styrning av de kommunala gymnasieskolorna i en bred granskning som belyser effektivitet och åtgärder för goda resultat.

Inledningsvis konstateras att gymnasieskolan i Södertälje kommuns regi består av 5 enheter med olika verksamhetsinriktningar nämligen Fouccaulthymnasiet, Morabergs studiecentrum, Torekällgymnasiet, Täljegymnasiet samt Wendela Hebbegymnasiet. Under perioden 2014-2015 ökade genomströmningen -avgång med examen- inom alla inriktningar.

Det noteras också att det pågår ett antal åtgärder i syfte att stärka samordningen mellan vuxenutbildningen och den kommunala gymnasieskolan vilket ligger i linje med fullmäktiges inriktning för gymnasieskolan.

Granskningen visar att olika faktorer påverkar den kommunala gymnasieskolans attraktivitet negativt. Genom samverkansavtalet i stockholmsregionen om gymnasieskolan kan elever i Södertälje söka och antas på lika villkor till samtliga gymnasieskolor i regionen. En stor del av de resursstarka eleverna i Södertälje väljer skolor i andra kommuner. Mot bakgrund av problemets dignitet och historik föreslås i rapporten att utbildningsnämnden behöver anta en sammanhållen strategi och en väl underbyggd handlingsplan för att göra de kommunala gymnasieskolorna i Södertälje mer attraktiva.

Av revisionsrapporten framgår vidare att särskilt stöd för elever, särskilda anpassningar och extra resurser har prioriterats för att nå mål och godkända betyg. Strategi med tillhörande dokument har upprättats för att skapa likvärdighet och systematik när det gäller elevhälsoarbetet, vilket bedöms som positivt. Det konstateras att förutsättningar för likvärdig betygssättning varierar mellan skolorna och att nämnden därför bör verka för mera likvärdiga förutsättningar.

Mot bakgrund av vad som framkommit i granskningen ger vi följande rekommendationer till utbildningsnämnden:

- Säkerställ en likvärdig studie- och yrkesvägledning till eleverna.
- Anta en sammanhållen strategi och en väl underbyggd handlingsplan med åtgärder som i ett kort och längre perspektiv ska genomföras, i syfte att göra den kommunala gymnasieskolan som helhet och respektive gymnasieskola ett mera attraktivt val. Åtgärderna och aktiviteterna bör följas upp kontinuerligt för att säkerställa att det får verkningskraft.
- Verka för mer likvärdiga förutsättningar mellan skolorna i deras arbete med betygssättning.

Svar från utbildningsnämnden önskas senast 2017-12-18

För revisorerna i Södertälje kommun

Christer Björk

Elisabet Komheden

Södertälje kommun

Granskning av gymnasieskolan

Andreas Halvarsson & Beatrice Gustafsson

Building a better
working world

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Inledning	3
2.1. Bakgrund.....	3
2.2. Syfte och revisionsfrågor	3
2.3. Avgränsning	4
2.4. Genomförande	4
3. Revisionskriterier	4
3.1. Mål och budget.....	4
3.2. Skollagen (2010:800)	4
4. Gymnasieskolor i Södertälje kommun och genomströmning.....	5
4.1. Gymnasieskolor i Södertälje kommun	5
4.2. Genomströmning perioden 2014-2016	5
5. Granskningsresultat	6
5.1. Hur sker samordningen mellan gymnasieutbildningen och vuxenutbildningen för elever som inte fullgör sin gymnasieutbildning, ej går högskoleförberedande, inte når målen m.m.?	6
5.2. Hanteras det fria skolvalet på ett ändamålsenligt sätt när det gäller gymnasier?	7
5.3. Har nämnden en strategi för att göra de kommunala gymnasierna attraktiva?	8
5.4. Hur ser utbildningsnämndens fortlöpande uppföljning av gymnasieskolorna under året ut?	11
5.5. Hur styrs lokalanvändningen och i vilken mån bidrar styrningen till ett effektivt lokalutnyttjande?	14
5.6. Hur följs gymnasieskolornas lärande upp om vilka insatser som verkligen ger resultat gällande elevers motivation?	16
6. Svar på revisionsfrågor och rekommendationer	19
<i>Bilaga 1: Källförteckning</i>	<i>22</i>

1. Sammanfattning

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Södertälje kommun granskat utbildningsnämndens styrning av gymnasieskolorna. Syftet har varit att i en bred granskning belysa effektivitet och åtgärder för goda resultat

Gymnasieskolan i Södertälje består av 5 enheter med olika verksamhetsinriktningar. Under perioden 2014-2015 ökade genomströmningen inom alla inriktningar.

Det pågår ett antal åtgärder i syfte att stärka samordningen mellan vuxenutbildningen och den kommunala gymnasieskolan som vi bedömer vara i linje med fullmäktiges inriktning för gymnasieskolan.

Granskningen visar att olika faktorer påverkar den kommunala gymnasieskolans attraktivitet negativt. En stor del av eleverna väljer skolor i andra kommuner med följderna att resursstarka elever till stor del väljer andra gymnasieskolor. De åtgärder som vidtas på förvaltnings- och enhetsnivå bedöms som adekvata och enligt med fullmäktiges mål. Mot bakgrund av problemets dignitet och historik behöver utbildningsnämnden dock stärka sin styrning. Detta genom att anta en sammanhållen strategi och en väl underbyggd handlings-/åtgärdsplan samt följa gymnasieskolornas utveckling närmare.

Särskilt stöd för elever, särskilda anpassningar och extra resurser har prioriterats för att nå mål och godkända betyg. Strategi med tillhörande dokument har upprättats för att skapa likvärdighet och systematik när det gäller elevhälsoarbetet, vilket bedöms som positivt. Förutsättningar för likvärdig betygssättning varierar mellan skolorna, nämnden bör därför enligt vår bedömning verka för mera likvärdiga förutsättningar.

Vi rekommenderar utbildningsnämnden att:

- ▶ Säkerställ en likvärdig studie- och yrkesvägledning till eleverna.
- ▶ Anta en sammanhållen strategi och en väl underbyggd handlings-/åtgärdsplan med åtgärder/aktiviteter som i ett kort och längre perspektiv ska genomföras, i syfte att göra den kommunala gymnasieskolan som helhet och respektive gymnasieskola ett mera attraktivt val.
 - ▶ Åtgärderna och aktiviteterna bör följas upp kontinuerligt för att säkerställa att det får en verkningskraft.
- ▶ Verka för mera likvärdiga förutsättningar mellan skolorna i deras arbete med likvärdig betygssättning.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Enligt Mål och budget 2017-2019 framgår att fullmäktiges långsiktiga mål för utbildning är att resultaten i förskolan, skolan och vuxenutbildningen ska förbättras. Inriktningen för den kommunala gymnasieskolan är att den ska utveckla kvalitén inom de program som erbjuds och vara ett konkurrenskraftigt alternativ för Södertäljes elever. Samarbetet med det lokala arbetslivet, högskolan och idrottsföreningarna ska stärkas för att profilera skolornas utbud. Likaså behöver gymnasieskolan utveckla samarbetet med andra utbildningssektorer däribland Komvux i syfte att få organisatorisk och innehållslig flexibilitet som bättre möter framtidens behov av utbildning. Gymnasieskolan ska utveckla en undervisning som är bättre anpassad till elevernas behov, vilket främst ska ske med stöd av ett språkutvecklande perspektiv och den digitala tekniken.

I utbildningsnämndens årsbokslut 2016 beskrivs en stor del av kommunens elever välja fristående alternativ eller gymnasieskolor i andra kommuner. Utvecklingen har pågått i flera år och mönstret är i stort sett lika i hela länet och i södertörnskommunerna. Under 2016 gick procentuellt sett endast 35 % av Södertäljes gymnasieelever inom egenregin.

Gymnasieskolans genomströmning ökade 2016 i jämförelse med 2015. 77 % av eleverna som gick högskoleförberedande program uppnådde högskolebehörighet och fick sin slutexamen 2016 (68 % 2015). Andelen elever på yrkesprogrammen som fick sin examen 2016 var 72 % (68 % 2015). Den främsta anledningen till att eleverna inte når gymnasieexamen är att de saknar betyg eller har fått betyget F i Svenska eller Engelska. Den språkliga förmågan hos eleverna är en viktig faktor för att nå examen på gymnasiet, varav kommande läsår kommer ha ett tydligt fokus på språk- och kunskapsutvecklande ämnesundervisning.

Mot bakgrund av detta har de förtroendevalda revisorerna beslutat att genomföra en bred granskning som belyser effektivitet och goda resultat där utbildningsnämndens styrning av gymnasieskolorna är föremål för granskningen.

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Syftet är att granska utbildningsnämndens styrning av gymnasieskolorna i en bred granskning som belyser effektivitet och åtgärder för goda resultat.

För att uppnå granskningens syfte besvaras följande delfrågor:

- ▶ Hur sker samordningen mellan gymnasieutbildningen och vuxenutbildningen för elever som inte fullgör sin gymnasieutbildning, ej går högskoleförberedande, inte når målen m.m.?
- ▶ Hanteras det fria skolvalet på ett ändamålsenligt sätt när det gäller gymnasier?
- ▶ Har nämnden en strategi för att göra de kommunala gymnasierna attraktiva?
- ▶ Hur styrs lokalanvändningen och i vilken mån bidrar styrningen till ett effektivt lokalutnyttjande?
- ▶ Hur ser utbildningsnämndens fortlöpande uppföljning av gymnasieskolorna under året ut?
 - Vilka stödresurser har satts in för att elever ska nå målen?

- ▶ Hur följs gymnasieskolornas lärande upp om vilka insatser som verkligen ger resultat gällande elevers motivation?
 - Hur följer utbildningsnämnden upp elevers frånvaro kopplat till meritvärde?
 - Hur följs arbetet upp kring likvärdig betygssättning (Hur säkras arbetet med en gemensam och likvärdig betygssättning)?

2.3. Avgränsning

Granskningen omfattar de kommunala gymnasieskolorna: Täljegymnasiet, Torekällgymnasiet, Wendela Hebbegymnasiet, Morabergs studiecentrum och Foucaultgymnasiet.

2.4. Genomförande

Granskningen grundas på intervjuer och dokumentstudier (se bilaga 1). Intervjuer har skett med förvaltningschef, verksamhetschef gymnasium och lokalstrateg förskola/skola på utbildningskontoret och fem rektorer från de fem kommunala gymnasieskolorna. Samtliga av de intervjuade med undantag för utbildningsdirektören¹ har beretts tillfälle att sakgranska rapporten. Granskningen är genomförd under våren 2017.

3. Revisionskriterier

I denna granskning utgör Mål och budget 2017-2019 och Skollagens (2010:800) bestämmelse om studie- och yrkesvägledning revisionskriterier tillsammans med EY:s förvärvade kunskap om ekonomistyrning.

3.1. Mål och budget

Utöver fullmäktiges långsiktiga mål och inriktning för gymnasieskolan är det övergripande målet i mål och budget att barn och elever når de mål som finns för förskolan respektive skolan. Alla beslut och aktiviteter ska utgå från detta övergripande mål. Förskolan och skolan ska också stärka barnens och elevernas självkänsla och ge dem framtidstro. Det långsiktiga målet är att resultaten i förskolan, skolan och vuxenutbildningen ska förbättras. Enheternas kvalitetsarbete ska vara systematiskt, strategiskt och forskningsbaserat. Det är av särskild vikt att alla förskolor och skolor utvecklar kvaliteter inom områdena: förändringsbaserat ledarskap, lärande organisationskultur, mål- och resultatstyrning och kvalitet i undervisningen, som forskningen visat leder till förbättrade resultat och som kommunen valt att prioritera.

Ett ytterligare långsiktigt mål är att det ska vara attraktivt att vara studerande i Södertälje, och utbildningsnivån hos kommunens invånare ska öka för att matcha regionens behov.

3.2. Skollagen (2010:800)

1.kap 29 § anger att elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

¹ Utbildningsdirektören avslutade sin anställning i kommunen innan granskningen färdigställdes.

4. Gymnasieskolor i Södertälje kommun och genomströmning

4.1. Gymnasieskolor i Södertälje kommun

Sedan 2011 samverkar Södertälje med övriga kommuner i stockholmsregionen om gymnasieutbildningen. År 2015 undertecknade länets kommuner, Håbo kommun och Stockholms läns landsting ett nytt samverkansavtal² som innebär att elever i regionen kan söka till, och antas på lika villkor, till samtliga gymnasieskolor i regionen.

I kommunen finns totalt 12 gymnasieskolor, fem kommunala och sju fristående. Täljegymnasiet erbjuder högskoleförberedande program och introduktionsprogram. På gymnasieskolan erbjuds även elever att kombinera nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU) med högskoleförberedande program. På Wendela Hebbegymnasiet erbjuds högskoleförberedande program inom estet, media och kommunikation. Torekällgymnasiets inriktning är yrkesprogram samt yrkesintroduktion inom bygg- och anläggning. Möjlighet finns för elever att kombinera NIU med yrkesprogrammen. Morabergs studiecentrum erbjuder preparandutbildning³, individuellt alternativ⁴ och yrkesintroduktion. Det kommunala aktivitetsansvaret⁵ vilar på studiecentrumet. Foucaultgymnasiet är en gymnasiesärskola.

4.2. Genomströmning perioden 2014-2016

I tabellen nedan redovisas den kommunala gymnasieskolans genomströmning under perioden 2014-2016. Som tabellen sjönk genomströmningen på de högskoleförberedande programmen mellan 2014 och 2015 för att sedan öka. På yrkesprogrammen har genomströmningen ökat för varje år under perioden.

Tabellen 1 – Genomströmning gymnasieskolan 2014-2016

Resultat	2014	2015	2016
Avgått med examen samtliga elever	70 %	68 %	75 %
Avgått med examen högskoleförberedande program	76 %	68 %	77 %
Avgått med examen yrkesprogram	62 %	68 %	72 %
–varav avgått med behörighet till högskola	31 %	37 %	43 %
Avgått med högskolebehörighet yrkesprogram	19 %	25 %	31 %

² Samverkansavtalet omfattar de nationella programmen inom gymnasieskolan. För de kommuner som valt ingår också introduktionsprogrammen programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion som anordnas för en grupp elever.

³ Elever som behöver fler godkända betyg för att kunna påbörja ett nationellt program.

⁴ Vänder sig i första hand till ungdomar som inte har behörighet till ett yrkesprogram.

⁵ Kommunala aktivitetsansvaret innebär att kommunen har ett aktivitetsansvar för kommunens ungdomar under 20 år som fullgjort skolplikten men som inte genomfört eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning.

5. Granskningsresultat

5.1. Hur sker samordningen mellan gymnasieutbildningen och vuxenutbildningen för elever som inte fullgör sin gymnasieutbildning, ej går högskoleförberedande, inte når målen m.m.?

Vuxenutbildningen erbjuder sju utbildningar och kurser för elever med olika syften och förutsättningar:

- ▶ Grundläggande vuxenutbildning är för den elev som vill läsa in grundskolan.
- ▶ Gymnasial vuxenutbildning är för den elev som behöver läsa in gymnasiekurser.
- ▶ SFI ger grundläggande kunskaper i det svenska språket.
- ▶ På den gymnasiala yrkesutbildningen kan gymnasiekurser med yrkesinriktning läsas in.
- ▶ Sfa-medicin är en yrkesinriktad språkutbildning för den som har utländsk akademisk examen i ett medicinskt yrke.
- ▶ Lärvux/särvux/särskild utbildning är för vuxna med utvecklingsstörning.
- ▶ Läs- och skrivakademins inriktning är för elever med läs- och skrivsvårigheter eller dyslexi.

5.1.1. *lakttagelser dokumentstudier*

Ansvar för de två utbildningsformerna vilar på utbildningsnämnden och arbetslivsnämnden. Utbildningsnämnden fullgör kommunens uppgifter enligt Skollagen (2010:800) för gymnasieskola och särskola, medan den senare ansvarar för vuxenutbildning (förkortas nedan som vux). Utbildningskontoret arbetar således mot två huvudmän.

5.1.2. *lakttagelser intervjuer*

Förvaltningsledningen upplever arbetet med två huvudmän som problematiskt, och menar att det skulle bli mera kostnadseffektivt samtidigt en tydligare styrning med en nämnd som ansvarar för båda utbildningsformerna.

Idag finns ett nätverk där studie- och yrkesvägledare (benämns härnäst vägledare) på grund- och gymnasieskolan träffas för informationsutbyte. Det förs diskussioner om att eventuellt samordna studie- och yrkesvägledningen i en enhet, jämfört med idag där vägledarna tillhör respektive skola.

Utifrån att samarbetet med externa utbildningsaktörer inom komvux (benämns härnäst vux) inte fungerat tillfredsställande har en arbetsgrupp skapats med representanter från utbildningskontoret, Södertälje sjukhus och sociala- och omsorgskontoret. Syftet är att hitta gemensamma utbildningsprogram inom främst vuxenutbildningen. Torekällgymnasiet har tillsammans med vux ansökt om att få starta vård- och omsorgscollege, men inte fått det godkänt ännu. Gymnasiet och vux har gemensamma lokaler och samarbetar kring lärarresurser.

Rektor på Täljegymnasiet berättar att skolan inte direkt samverkar med vux, utan vägledarna informerar om och hänvisar eleverna till vux. De elever som hoppar av eller inte når målen, börjar vanligtvis arbeta.

Rektor på Foucultgymnasiet, menar att även de elever som fullföljer sin utbildning och når målen, riskerar att hamna i ett utanförskap. För de elever som inte når målen finns särvux, men är vanligtvis inget alternativ för dessa.

Rektor på Wendela Hebbegymnasiet lyfter fram närheten till vux, där skolan och vux delar samma lokaler. Detta öppnar upp för kortare kontaktvägar mellan t.ex. vägledarna och vux. Vidare ingår rektor för vux i rektorsgruppen, vilket också underlättar samarbetet mellan utbildningsformerna. Rektor på Morabergs studiecentrum och förvaltningsledning beskriver en framtida möjlighet där vux erbjuder studiecentret att kunna köpa kurser, om en elev har behov att fullfölja en gymnasieutbildning innan den är 20 år. Fördelen med kurser på vux är att kurser går över 8 veckor vilket de oftast inte gör på nationella program. Rektor har månatliga träffar med rektor för vux.

5.1.3. Bedömning

Utifrån intervjuerna bedömer vi att samordningen mellan vux och respektive gymnasieskola varierar. Fyra av gymnasieskolorna har en tät samverkan med vux medan en skola inte har direkt samarbete med vux. Genomgående informerar vägledarna om vux, vilket vi ser som viktigt. Att rektor för vux ingår i rektorsgruppen är en viktig åtgärd för att stärka informationsutbytet och medvetenheten om utbildningsformernas respektive arbete.

Det pågår ett antal åtgärder i syfte att stärka samordningen mellan utbildningsformerna och mellan gymnasieskolan och andra nyckelaktörer. Främst yrkesprogrammen för att bättre anpassa utbildningen till elevernas behov. Det är relevant att en av kommunens stora arbetsgivare, Södertälje sjukhus, är delaktig när det gäller utveckling av vårdutbildningen. Sammantaget bedömer vi att ovanstående arbete bedrivs i enlighet med fullmäktiges inriktning för gymnasieskolan.

5.2. Hanteras det fria skolvalet på ett ändamålsenligt sätt när det gäller gymnasier?

5.2.1. Iakttagelser dokumentstudier

På kommunens webbplats finns information om de 12 gymnasieskolor som elever kan söka till. En gymnasiekatalog med närmare beskrivning av respektive skola, skolvalet samt ansökningsförfarandet finns att tillgå.

I nämndens årsbokslut 2016 beskrivs samverkan med de fristående gymnasieskolorna när det gäller planering och genomförande av en gemensam gymnasiemässa (Södertäljemässan) för niorna, som är obligatorisk. Det gäller även NIU-utbudet och i enstaka kompetensutvecklingsinsatser.

5.2.2. Iakttagelser intervjuer

Enligt förvaltningsledningen ger den obligatoriska Södertäljemässan samtliga elever samma möjlighet till information om de olika programalternativ som både kommunala och fristående gymnasieskolor i Södertälje erbjuder. Till dessa gymnasieskolor har eleverna bussats ut och skolorna har arrangerat öppet-hus samt prova-på-dagar.

Vägledarna är enligt de intervjuade viktiga aktörer i att ge eleverna rätt information och har en stor inverkan i elevers val av gymnasieskola. Av intervju med förvaltningsledningen beskrivs att studie- och yrkesvägledning i skolan som helhet har brister.

5.2.3. Bedömning

Mot bakgrund av att Södertälje är en del av den gemensamma gymnasierregionen blir informationsansvaret tudelat mellan kommunen och KSL:s operativa enhet, Gymnasieantagningen.

Kommunens insatser och aktiviteter, samverkan med de fristående skolorna och informationen om både de kommunala och de fristående gymnasieskolorna i kommunen syftar till att ge eleverna ett så heltäckande underlag som möjligt inför sitt val. Detta bedöms som ändamålsenligt då ingen huvudman missgynas.

Vi delar de intervjuades uppfattning att vägledarna är viktiga aktörer i att informera eleverna inför sitt val. Mot bakgrund av iakttagelserna ovan bedömer vi att utbildningsnämnden inte fullt ut säkerställer en likvärdig studie- och yrkesvägledning i enlighet med skollagens bestämmelse. Att det finns en medvetenhet om bristerna är positivt och en viktig utgångspunkt i det kommande åtgärdsarbetet.

5.3. Har nämnden en strategi för att göra de kommunala gymnasierna attraktiva?

5.3.1. Iakttagelser dokument

Utbildningsnämnden har ingen antagen eller sammanhållen strategi för att göra de kommunala gymnasieskolorna attraktiva. Vidtagna och pågående projekt och åtgärder beskrivs istället i olika dokument.

I nämndens årsbokslut 2016 beskrivs att ett stort utvecklingsarbete pågår inom den kommunala gymnasieskolan för att den ska vara ett konkurrenskraftigt alternativ för Södertäljes grundskoleelever. Samverkan med externa aktörer såsom högskola och näringsliv beskrivs som prioriterad.

Kommunen har tilldelats ett statsbidrag "Samverkan för bästa skola"⁶. Inom ramen för det samverkar Täljegymnasiet med Skolverket och Stockholms universitet. Torekällgymnasiet gör även insatser inom ramen för det, men dessa är inte kopplade till något universitet. Med Södertörns högskola sker samverkan för att erbjuda eleverna möjlighet att delta i sommarhögskola. Samverkan beskrivs fortsätta med de lokala idrottsföreningarna inom ishockey, basket, fotboll, innebandy och simning som en del i att kunna erbjuda NIU.

Vidare i årsbokslutet och i plan för systematiskt kvalitetsarbete framgår att den branschnära kopplingen ska stärkas inom de olika yrkesprogrammen. Torekällgymnasiet har påbörjat arbetet att bli en branschrekommenderad skola inom byggsektorn, maskinförarsektorn och vvs⁷. Skolan samarbetar med branschorganisationen Maskinentreprenörerna i inriktningen anläggningsförare inom bygg- och anläggningsprogrammet. Skolan undervisar i alla kurser förutom inriktningskurserna, som Maskinentreprenörerna står för. Beviljad ansökan om certifierad vård- och omsorgscollegge kommer medföra ytterligare branschsamverkan genom Svensk Vård (branschorganisation) och Södertälje Sjukhus att ske.

⁶ Samverkan för bästa skola är ett statsbidrag som kommunen beviljades 1,128 mnkr för 2016 och ansökningsen 2017 omfattar 5,2 mnkr. Bidraget riktar sig till skolor med låga kunskapsresultat eller hög andel elever som inte fullföljer sina studier. Skolorna har eller bedöms få svåra förutsättningar att förbättra sina resultat på egen hand.

⁷ Genom att bedriva utbildning inom vvs har Torekällgymnasiet möjlighet att bli en så kallad förstklassig skola av VVS-branschens yrkesnämnd.

I årsbokslutet beskrivs också att kvalitén inom gymnasieskolorna har utvecklats genom ett ökat fokus på elevhälsoarbetet. Bland annat arbetar gymnasieskolorna mera förebyggande och främjande. Arbetet med att stärka den språk- och kunskapsutvecklande ämnesundervisningen har bland annat gett förbättrade resultat i svenska samt ökad högskolebehörighet.

Från och med läsåret 15/16 utrustas varje elev på Täljegymnasiet med en egen bärbar dator. Läsåret 16/17 utrustades varje elev i år 1 på Torekällgymnasiet med en egen bärbar dator. Samma kommer att gälla för elever i år 1 läsåret 17/18 och inför läsåret 18/19 kommer alla årskurser ha egna bärbara datorer. Samtliga gymnasieskolor har under våren 2016 infört gemensam klienthantering. Parallellt med satsningen kommer Office 365 att införas. Övriga gymnasieskolor kommer att få tillgång till systemet under läsåret 16/17.

På nämndens sammanträde den 26 april 2016 informerade verksamhetschef om attraktionskraft och söktryck vid kommunens gymnasieskolor. Likaså information om gymnasieskolornas marknadsföring och aktivitetsplan. Enligt protokollet marknadsför gymnasieskolorna sig genom deltagande vid mässor, Öppna hus och sociala medier. Därtill anordnas rundturer till de olika gymnasierna i kommunen för kommunens samtliga elever i årskurs 9.

5.3.2. Intervjuer

De intervjuade lyfter fram flera faktorer som alla påverkar de kommunala gymnasieskolornas attraktionskraft negativt. En faktor är den andel av kommunens elever som söker sig till exempel till Rönninge gymnasium (Salems kommun) och Tumba gymnasium (Botkyrka kommun), d.v.s gymnasieskolor i grannkommunerna som ligger längst med pendeltågslinjen. Mönstret är att t.ex. elever med särskilda behov, elever med låga meritvärden och elever som inte kommer in på sitt förstahandsval "blir kvar" i kommunen. Kunskapen om de kommunala gymnasieskolorna varierar hos eleverna. De har generellt sett en negativ bild om skolorna och att den i flera fall inte överensstämmer med verkligheten. Föräldrars engagemang styr också elevens val, vilket bekräftas i Svenskt Näringslivs undersökning (2016) som visade att knappt sex procent av de tillfrågade föräldrarna råder sina barn att läsa yrkesprogram.

För att höja attraktionskraften bedrivs ett strategiskt arbete i rektorsgruppen, med stöd av kommunikationsavdelningen och konsult. Diskussion förs i rektorsgruppen om framtagande av strategier för att öka elevantalet i gymnasieskolorna. Till nästa år planeras kommunikativa insatser som att bygga varumärke och profilering av det. Dock vilar det på respektive skola att marknadsföra den och genomföra aktiviteter för att attrahera elever.

Enligt rektor på Torekällgymnasiet varierar skälen till varför elever söker sig till skolan. En hög andel elever söker utifrån deras behov av stöd och vetskapen att de kan få anpassningar och stöd tillgodosedda. En annan grupp elever söker på grund skolans inriktning d.v.s. yrkesutbildningar.

Rektorn beskriver att under 2017 anordnades ett extra öppet-hus. Skolan bjöd då in kommunens elever som sökt vård- och omsorgsprogrammet, men inte Torekällgymnasiet i första hand. I sommar ska en byggskola för åk 8 anordnas för att i ett tidigt skede förmå högstadiееlever att söka byggprogrammet. Vidare lyfts projekt om innovation och entreprenörskap fram, där Tom Tits och KTH bidrar till att utveckla undervisningen framåt.

Täljegymnasiets aktiviteter för att attrahera elever är, enligt rektorn, öppet hus och aktiviteten "skugga en elev"⁸. Aktiviteterna uppges resultera i att programmen blir mer välbesökta.

Rektor på Foucaultgymnasiet menar att de fristående gymnasiesärskolorna är – med sina naturmiljöer – mera attraktiva vilket missgynnar Foucault. För att ge eleven bättre förutsättningar inför valet av gymnasieskola får eleven prova på två skolor. I syfte att attrahera elever på grundsärskolan gör Foucault olika relationsbyggande aktiviteter med grundsärskolan. Skolans ledning åker på "charmturné" till grundsärskolor, där de träffar lärare för att informera och lyfta fram skolans styrkor. Skolan arrangerar även fortbildningskväll för grannkommunerna, där de samtidigt kan marknadsföra sig.

Förvaltningsledning och rektor på Morabergs studiecentrum lyfter fram mentorskapet; relationsbyggande arbetssättet mellan mentor och elev. Mentorskapet har enligt rektorn väckt positivt uppmärksamhet, och denne har informerat om det och studiecentrumet i olika forum. Skolan tar även regelbundet emot studiebesök. Studiecentrets goda anseende i övriga Sverige har medfört att den är en attraktiv arbetsgivare, vilket ses som särskilt viktigt i rekryteringen av lärare.

Enligt rektor på Wendela Hebbe har skolan stärkt informationsarbetet genom att ha inrättat "inriktningsansvariga" i varje lärarlag, med särskilt ansvar för bl.a. kommunikering av skolan i sociala medier. Vidare åker skolans och Torekällgymnasiets vägledare till Trosa, Nykvarn och Gnesta kommun för att informera eleverna om Wendela Hebbe Hebbe. Eleverna i dessa kommuner ges inte möjlighet att besöka den gemensamma mässan som Södertäljes gymnasieskolor medverkar på. Hösten 2016 ställde Wendela Hebbe skolan, Torekällgymnasiet och Täljegymnasiet ut på Gymnasiemässan⁹. Wendela Hebbe planerar att delta även i år.

5.3.3. Bedömning

Som vi beskriver inledningsvis väljer en stor del av kommunens elever gymnasieskolor i andra kommuner. Denna elevgrupp har generellt sett höga meritvärden samt/eller är resurstarka. Konsekvensen har blivit en tämligen homogen grupp med generellt resurssvaga elever kvar i kommunen, som studerar på kommunala gymnasieskolor. Denna utveckling har pågått en längre tid. Enligt vår uppfattning har nämnden varit och är fortsatt passiv i sin styrning eftersom det inte beslutats om åtgärder för att bryta utvecklingen. Istället har det blivit upp till varje skola att vända elevtillströmningen och få ett mer positivt elevunderlag. Samtidigt påverkar elevunderlaget (intäkterna) möjligheten till marknadsföringsinsatser.

Med hänsyn till problemets dignitet behöver nämndens stärka sin styrning och vara mera aktiv för att leva upp till fullmäktiges krav om att det ska vara attraktivt att studera i Södertälje. En del i att stärka styrningen är att anta en sammanhållen strategi och en väl underbyggd handlings-/åtgärdsplan med åtgärder/aktiviteter som i ett kort och längre perspektiv ska genomföras. Åtgärderna/aktiviteterna bör ha en koppling till god studiemiljö, tydlig ledning, fokus på lärande och förutsättningar för eleven att kunna lyckas. Dessa är faktorer som elever tenderar att värdesätta i sitt val av gymnasieskola. Dessutom bör nämnden följa problemets utveckling närmare. Men också strategins åtgärder/aktiviteter för att säkerställa att de får verkningskraft.

⁸ Skugga en elev innebär att en besökande elev från åk 9 får möjlighet att följa en annan elev på Tälje och se hur det är att studera på skolan.

⁹ Gymnasiemässan i Stockholm vänder sig till länets elever i årskurs 9 som ska söka gymnasium.

I frånvaro av en sammanhållen strategi har dels åtgärder vidtagits, dels ska åtgärder vidtas i syfte att göra gymnasieskolan som helhet och respektive skola mera konkurrenskraftig. Dessa åtgärder bedömer vi som adekvata och i enlighet med fullmäktiges mål

5.4. Hur ser utbildningsnämndens fortlöpande uppföljning av gymnasieskolorna under året ut?

- **Vilka stödresurser har satts in för att elever ska nå målen?**

5.4.1. Fortlöpande uppföljning

Uppföljning av gymnasieskolan följer ett årshjul där nämnden får kvartalsvisa uppföljningar av enheter med avseende på resultat, kvalitet och ekonomi.

Den löpande resultatuppföljningen görs inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Uppföljningen består av att enhetschef redovisar i skolans plan för systematiskt kvalitetsarbete (benämns hädanefter SKA-dokument) målen, vidtagna åtgärder och resultat för varje förbättringsområde och utvecklingsområde.¹⁰ Enhetschefen gör även en analys och bedömning av verksamhetens måluppfyllelse. Gymnasieskolornas uppföljningar sammanställs av verksamhetschef i gymnasieskolans plan för systematiskt kvalitetsarbete; som redovisas för nämnden. Resultatuppföljningen sker vid fyra tillfällen¹¹, där nämnden fick muntlig information 2016-05-26, 2016-09-29, 2016-10-25 (fastställande av plan för systematiskt kvalitetsarbete i gymnasieskolan) och 2017-01-26.

En av rektorerna upplever den löpande resultatredovisningen som en aning tidskrävande och skulle kunna effektiviseras med en digitaliserad process.

Integrerat i den löpande resultatuppföljningen gör både enhetschef och verksamhetschef en årlig uppföljning av kontrollmålen¹² i intern kontrollplan. En samlad uppföljning återspeglar till nämnden i oktober.

Förvaltningsledningen beskriver att ordförande gör skolbesök. Vid behov kan ordförande, utbildningsdirektör, verksamhetschef och rektor träffas för en närmare diskussion.

5.4.2. Övergripande stödinsatser som satts in

Av gymnasieskolans plan för systematiska kvalitetsarbetet framgår att elevstöd och särskilda anpassningar har utvecklats på skolorna. Likaså att extra resurser prioriterats för att stödja elevernas utveckling för att nå godkända betyg. Inriktningen har också varit att säkra och utveckla de förebyggande och främjande elevhälsoresurserna på samtliga gymnasieskolor.

Sedan fastställande av gymnasieskolans SKA-dokument har verksamhetschef gymnasium i dialog med rektorerna samt gruppchef för resurscentrum tagit fram en strategi för elevhälsoarbetet (daterad 2017-05-14). Strategin anger hur det gemensamma arbetet med

¹⁰ I gymnasiets plan för systematiskt kvalitetsarbete anges "språk- och kunskapsutvecklande ämnesundervisning" som prioriterat förbättringsområde och "pedagogisk ledning", "mål- och resultatstyrning" "lärande organisation" och "kvalitet i undervisningen" som utvecklingsområden.

¹¹ Utöver de fem uppföljningstillfällena sker i mars en uppföljning av funktionellt delat ledarskap. I juni sker en planering för 2017/2018 och i augusti fastställande av aktuella förbättringsområden under det läsåret.

¹² Kontrollmålen 2017 är a) att jämförelsetalet (betygspoängen) ökar inom gymnasieskolan och b) att andelen med examen och högskolebehörighet ökar inom gymnasieskolan.

förebyggande och främjande elevhälsoarbete ska bedrivas. Den innehåller även riktlinjer för arbetet med särskilt stöd. En del i elevhälsoarbetet är att respektive skola tar fram en lokal elevhälsoplan. Syftet med den är att systematisera och prioritera elevhälsoarbetet. Den lokala elevhälsoplanen ska följas upp kontinuerligt och utvärderas i slutet av varje läsår. En ytterligare del i elevhälsoarbetet är att respektive skola genomför en resultanalys. Den består av att rektor, lärare och elevhälsa systematiskt och gemensamt följer upp och utvärderar skolans resultat i relation till mål och läroplaner. Därtill identifierar vad som ger resultat på individ- grupp- och skolnivå. Vidare ska rektor inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet göra en självskattning av elevhälsoarbetet.

Enligt verksamhetschef träffas alla skolors elevhälsoteam regelbundet för att, utifrån strategin, säkerställa en samsyn kring förebyggande och främjande elevhälsoarbete.

I nämndens verksamhetsplan för 2017 anges att utbildningskontoret planerar att söka följande statsbidrag:

- ▶ Lov- och sommarskola: möjliggöra extra undervisning för elever
- ▶ Lärarlyftet: underlätta lärarnas deltagande i lärarlyftet
- ▶ Läslyftet: frigöra tid för handledare inom läsllyftet
- ▶ Läxhjälp: möjliggöra läxhjälp eller annat skolarbete för elever
- ▶ Elevhälsa: personalförstärkning inom elevhälsan

Hur mycket bidragen uppgår till framgår inte av verksamhetsplanen.

5.4.3. Stödinsatser som på enhetsnivå

Torekällgymnasiet

Rektorn berättar att den främsta orsaken till att elever inte når gymnasieexamen är frånvaro. Som en åtgärd för att minska frånvaron har skolan nu anställt två elevcoacher som mentorer, med ansvar att löpande följa upp elever och eventuell frånvaro, ansvara för frånvarorapportering och ha kontakt med vårdnadshavare. Skolan har rutinbeskrivningar för dels elev med svårighet att nå kunskapskraven, dels elev med upprepad frånvaro. Rutinerna anger hur undervisande lärare, elevcoach, elevhälsoteamet (EHT) och rektor ska agera utifrån situation, vilken dokumentation som ska användas och hur ärendet ska följas upp. Uppföljning av frånvaro och motivation sker även i de enkäter som eleverna fyller i två gånger per år inför utvecklingssamtal.

Det är inte tillräckligt att bara följa upp elevernas frånvaro menar rektorn. Även arbete med undervisningens kvalitet krävs för att höja elevernas motivation. Det görs genom entreprenöriellt lärande som genomgripande pedagogiskt förhållningssätt i undervisningen, vilket enligt rektorn börjat ge resultat.

Täljegymnasiet

Rektorn menar att eleverna på de kommunala gymnasieskolorna i Södertälje generellt sett har ett större behov av stöd jämfört med elever på gymnasieskolor i Stockholms innerstad. Konsekvensen för Täljegymnasiet, som ersätts utifrån gemensamma programpriser och med ett större behov av stöd bland eleverna, blir att skolan inte kan mobilisera tillräckliga resurser för stöd till eleverna.

Rektorn anser att skolans rutiner är väl utarbetade och det finns därför goda förutsättningar för att veta vilka elever som är behov av stöd. Insatta stödinsatser som redovisas i skolans

SKA-dokument är bland annat att ämneslagen avsatt mer tid för utvecklingsarbete, det treåriga projektet "språksupport"¹³ har sjösatts, samt ett fortsatt samarbete med Nationellt centrum för svenska som andra språk vid Stockholms universitet (NCM) för utveckling av projektet. Vidare beskrivs åtta förstelärare leda ämneslagen utifrån ett språk- och kunskapsutvecklade perspektiv.

I skolans SKA-dokument beskrivs vidare att elevhäloteamet har ytterligare systematiserat sitt arbete med elevuppföljningar och haft en aktiv roll i skolans resultanalys. Även har elevhäloteamet haft regelbundna möten med specialpedagog och psykolog från Resurscentrum.

Foucaultgymnasiet

I dokumentet modell över arbetsgången vid stödinsatser på Foucaultgymnasiet framgår att gymnasieskolan organiseras för en främjande lärandemiljö med tät bemanning med lärare och elevassistenter samt klassrum anpassade efter elevernas olika behov. Pedagogiken är anpassad utifrån varje elevs behov och förutsättningar.

Rektorn menar att elevens behov är kända när eleven börjar. Om en elev inte klarar kunskapskraven i läroplanen anger ovan beskrivet dokument att en pedagogisk utredning ska göras och åtgärdsprogram med pedagogiska anpassningar ska sättas in.

Då skolan arbetar med ett formativt förhållningssätt i arbetet med eleverna har fokus varit, enligt skolans SKA-dokument, på formativ bedömning och utveckling av metoder som gör eleven ägare av sin kunskapsutveckling. Vidare har fokus varit på kollegialt arbete rörande planering och undervisning i syfte att skapa strukturer kring elevers olika undervisningsbehov.

Wendela Hebbegymnasiet

Av skolans SKA-dokument framgår att "lovskola" i svenska, svenska som andra språk och engelska genomförts för att öka måluppfyllelsen, vilket beskrivs ha gett positiv effekt. Vidare har speciallärare/specialpedagog har fått utökad tid för att stödja elever och personal. Därtill har en "ämnesstuga" startats där samtliga lärare finns tillgängliga varje vecka för att erbjuda stöd. Läslyftet och "reading to learn"¹⁴ har genomförts och lärare har tagit del av språksupporten på Täljegymnasium. Det framgår att fler och fler elever har uppvisat omfattande stödbehov, varpå kompetensutveckling för personalen har varit nödvändig.

För ökad måluppfyllelse är fokus under läsåret 2016/2017 på strukturerad uppföljning och dialog av elevkartläggning och lärarhandledning, förebyggande elevhälsoarbete, framgångsfaktorer i klassrummet och lärandet, ett medvetet språkutvecklande arbete i alla ämnen och informations- och kommunikationsteknik (IKT) som pedagogiskt verktyg.

Rektorn lyfter fram den täta dialogen mellan elevhälsan och lärare samt de extra anpassningar som görs i ett första läge om eleven är i behov av stöd. Skolan arbetar efter Kolsva-modellen med drop-in två dagar i veckan för att bistå lärare med ett elevärende. Teamet som finns på plats består av studie- och yrkesvägledare, sjuksköterska, skolledare, kurator och specialpedagog. De lärare som inte utnyttjar tillfället på drop-in, har skolledningen följt upp. Dessa lärares elever uppvisar goda meritvärden. På så sätt har

¹³ Språksupporten är ett stöd för lärare och elever i den språkliga undervisningen. Språksupporten är inlagd i schemat och bemannad med en modersmåls lärare.

¹⁴ Reading to learn är en pedagogik för läs- och skrivutveckling som går ut på att jobba fokuserat med de språkliga krav som varje ämne ställer.

skolan fått in en systematik och en väl fungerande modell menar rektorn. I höst kommer resurserna optimeras och då kommer även konferenstid att skäras ner för ytterligare arbete med elevhälsa och lärare i team.

Morabergs studiecentrum

Studiecentrumet har enligt rektorn en hög måluppfyllelse, nästan samtliga av de 230 elever som påbörjade introduktionsprogrammet läsåret 2016/2017 blev antingen behöriga till nationellt program eller anställningsbara.

Studiecentrumets olika arbetssätt för att nå en hög måluppfyllelse är ett arbete kring kollegialt lärande och utifrån forskning. Lärarna använder Skolverkets moduler som stöd i sin undervisning och så gott som alla har genomgått "Läsllyftet" oavsett ämne. Tvåläraresystem tillämpas alternativt klasser med färre elever i. Studiehandledare finns för att stärka modersmålet då en hög andel av eleverna har utländsk bakgrund. Mentorskapet innebär att lärare följer eleven löpande genom dels en kortare avstämning varannan vecka, dels en djupare avstämning en gång i månaden.

Rektor beskriver att studiecentrumet redan i juni (före skolstart) kartlägger samtliga elever och deras behov av stöd. Stödbehovet stäms sedan av innan skolstart och följs upp löpande under året. Stödbehoven styr planering och bemanning. För att skapa en överblick och tydliggörande av insättandet av stödinsats får respektive elev en färgsymbol som visar status på den insats som eleven har.

5.4.4. Bedömning

Vår bedömning är att det finns en systematisk rapporteringsstruktur från enhetsnivå till nämnden och en nära dialog mellan ordförande, utbildningsdirektör, verksamhetschef och (om så krävs) enskild rektor. Uppföljningarna är dokumenterade och ger därmed goda förutsättningar för nämnden att kunna sätta sig in i gymnasieskolornas resultat samt hålla sig underrättad om deras utveckling. Vi noterar att SKA-redovisningen är i viss grad tidskrävande och det bör övervägas ifall den kan effektiviseras med till exempel systemstöd.

Enligt vår bedömning har särskilt stöd för elever, särskilda anpassningar och extra resurser prioriterats för att nå mål och godkända betyg. Strategi med tillhörande dokument har upprättats för att skapa likvärdighet och systematik när det gäller elevhälsoarbetet, vilket bedöms som relevant. Samtidigt bör det noteras att skolorna har olika inriktningar och förutsättningar varför varje skola behöver precisera hur de ska arbeta med särskilt stöd. Enligt vår bedömning har skolorna gjort det.

5.5. Hur styrs lokalanvändningen och i vilken mån bidrar styrningen till ett effektivt lokalutnyttjande?

5.5.1. Iakttagelser

Sedan 2012 uppdateras årligen dokumentet lokalförsörjningsbehov skola förskola 2016-2021. Den syftar till att möjliggöra planering av lämpliga åtgärder i såväl detaljplanssammanhang som planering av användning av befintliga byggnader inom TelgeFastigheter AB:s bestånd. För att beräkna lokalförsörjningsbehovet används aktuell befolkningsprognos som underlag. Med hjälp av befolkningsprognosens prognosticerade värden beräknas framtida platsbehov i kommunens olika geografiska områden. Förväntad befolkningsförändring jämförs med befintliga verksamhetslokaler, deras kapacitet och även

byggteknisk status. Benägenhet att välja andra förskolor och skolor än de geografiskt närmaste räknas även in, samt servicegrad. Framtida investeringar i mål och budget räknas också med.

I lokalförsörjningsbehov har alla förskolor och grundskolor grupperats i geografiskt närliggande områden för att tydliggöra ett större perspektiv¹⁵. Prognosen är att ungdomar i ålder 16-18 kommer att öka med ca 700 under perioden 2016-2025.

Vid om-, ny- eller tillbyggnation av skolor beslutade nämnden i december 2014 att dokumentet södertälje skolmodell inte ska gälla som vägledning. Istället beslutade kommunstyrelsen i juni 2015 att riktlinjer för förskolors och skolors inne- och utemiljö i Södertälje kommun ska ligga till grund för projekteringen av om-, ny- och tillbyggnad av förskolor, skolor, förskole- och skolgårdar. Riktlinjernas målsättning är att säkerställa till en för barn, elever och personal så bra inom- och utomhusmiljö som möjligt. Samtidigt vara en manual som är inriktad på det som verksamheten kan påverka.

Lokalkostnaden per elev baseras på samverkansavtalets programpriser och viktas beroende på program och inriktning. Således varierar lokalkostnaden mellan 15 074- 47 108 med en genomsnittskostnad på 18 843 per elev. Lokalkostnaderna belastar inte respektive enhet utan belastar utbildningskontoret.

Torekällgymnasiet beskriver i sitt SKA-dokument att dess lokaler inte är ändamålsenliga och de behöver ses över. Lokalerna beskrivs skapa en känsla hos lärare och elever att det inte satsas på skolan samt att de försvårar rekrytering av nya lärare och attrahera nya elever. I Wendela Hebbes SKA-dokument framgår att de har fräscha och specialutformade lokaler. Täljegymnasiet skriver i sitt SKA-dokument att de har ändamålsenliga lokaler.

Utbildningskontoret har en utsedd lokalstrateg med bland annat ansvar för att sammanställa underlag till dokumentet lokalförsörjningsbehov och bistå verksamhetschef och enhetschef i lokalfrågor.

5.5.2. Intervjuer

Av intervjuerna framkommer att det organisatoriska ansvaret för lokalfrågor är tydlig. Arbetsgången vid behov av lokal eller behov avyttra lokalyta uppges också vara tydlig.

Vid olika former av lokalbehov försöker lokalstrategen i ett första skede att tillgodose det inom utbildningskontoret. Om behovet inte kan tillgodoses inom kontoret tas det upp i kommunens lokalberedningsgrupp där representanter från samtliga förvaltningar träffas för diskussion om lokalfrågor.

Förvaltningsledningen uppger att de har anpassat dimensioneringen av skolor och idag är lokalbeståndet rimligt. Utmaningen är att fylla klasserna med elever när de fristående gymnasieskolorna är ett mera attraktivt val.

Av intervjuerna ges en bild att fastighetsbeståndet och t.ex. brandskyddskrav försvårar flexibiliteten till att exempelvis en annan verksamhet nyttjar lokalen efter skoltid. Initiala investeringskostnaden för anpassning av aktuell lokal för detta ändamål är hög och istället försöker detta beaktas vid nybyggnation.

¹⁵ I det fall en skola har lägre kapacitet jämfört med prognosticerat behov kan en närliggande skola ta emot dessa elever.

5.6. Hur följs gymnasieskolornas lärande upp om vilka insatser som verkligen ger resultat gällande elevers motivation?

- **Hur följer utbildningsnämnden upp elevers frånvaro kopplat till meritvärde?**
- **Hur följs arbetet upp kring likvärdig betygssättning (Hur säkras arbetet med en gemensam och likvärdig betygssättning)?**

5.6.1. Iakttagelser dokumentstudier

För att följa upp kommunernas mål för verksamheten samt utveckla den pedagogiska kvaliteten i varje enskilda skola gör KSL en årlig undersökning av eleverna i årskurs 2 på gymnasiet. 2016 års undersökning visade att kommunens elever har fortsatt lågt inflytande på undervisningen, att deras synpunkter inte tas tillvara i tillräckligt god utsträckning och många elever anser att de inte får den hjälp de behöver. Undersökningens resultatet gavs till kännedom i samband med nämndens fastställande av gymnasiets SKA-dokument.

Av utbildningsnämndens verksamhetsplan 2017 framgår att ledningsgruppen på utbildningskontoret inför varje nytt läsår gör en riskbedömning kring gymnasieskolans måluppfyllelse, d.v.s. jämförelsetal och examen/högskolebehörighet inom gymnasieskolan. En dialog kring gymnasieskolans måluppfyllelse är ständigt pågående under varje läsår.

I gymnasieskolans SKA-dokument anges att verksamhetschef planerar, genomför och följer upp processerna som leder till att undervisningsmetoderna förbättras samt att system och rutiner utvecklas för uppföljning av undervisningens kvalitet och likvärdighet. Rektorerna har fått i uppdrag att tillsammans med resurscentrum ta fram en strategi för hur huvudmannen ska säkra att elever med frånvaroproblematik ges de bästa förutsättningarna att nå målen.

I gymnasiets SKA-dokument redovisas verksamhetschefs självskattning¹⁶ av verksamhetens kvalitet utifrån kriterier inom pedagogisk ledning, lärande organisation, mål- och resultatstyrning och kvalitet i undervisningen. I jämförelse med 2015 års självskattning har verksamhetens kvalitet förbättrats. Ett av kriterierna¹⁷ som ankyter till kollegialt lärande skattades till en 3 (stämmer granska bra).

5.6.2. Intervjuer och dokumentstudier på enhetsnivå

Förvaltningsledningen beskriver att gymnasieelever på kommunala gymnasieskolor tenderar att inte vara lika studiemotiverade som elever på kommunala grundskolor. För yrkesprogrammen ligger utmaningen att motivera eleverna att prioritera avslutande av studier då de erbjuds arbete under studiegången. Vikten av att motivera eleverna framhävs av förvaltningsledningen och det finns en samsyn i verksamheten om att arbeta med motivationen.

Gymnasieskolan har upprättat en övergripande rutin för främjande av närvaro och hantering av frånvaro finns upprättad. Rutinen beskriver skolans ansvar och åtgärderna som ska vidtas vid ogiltigt frånvaro.

¹⁶ Kriterierna självskattas utifrån en fyrgradig-skala där 1 motsvarar stämmer dåligt och 4 stämmer bra. I bedömningen redovisas även rektorernas självskattning.

¹⁷ I organisationen finns ett strukturerat och behovsstyrt kollegialt lärande som leder till att undervisningen utvecklas och förbättras utifrån en ökad samsyn om vad som kännetecknar hög kvalitet i ämnesundervisningen

Förvaltningsledningen uppger att frånvaro och meritvärde följs upp på individnivå, det vill säga på den enskilda skolan. Meritvärde redovisas som en del i resultatredovisningen till nämnden.

Täljegymnasiet

Rektor på Täljegymnasiet beskriver att skolan följer upp alla elever dels under studierna, dels till antal F eleven har.

I skolans SKA-dokument anges att eleverna som börjar på Täljegymnasiet har relativt låga meritvärden från grundskolan. Detta fortsätter under gymnasietiden och antalet elever som går ut med en gymnasieexamen ligger under riksgenomsnittet. Vidare har många elever svårigheter att klara de studieförberedande programmets språkliga krav, vilket i förlängningen leder till låg måluppfyllelse. Elever som har låg måluppfyllelse har fått extra stödsatser i form av extra anpassningar inom ramen för lektionen, motiverande samtal av vägledare eller kurator. Samtal med skolsköterska sätts in vid hög frånvaro.

Vidare i SKA-dokumentet redovisas att gymnasieskolan har problem med trygghet och studiero samt motivation vilka samtliga är av betydelse för närvaro och att förebygga avhopp.

Rektor menar att uppföljningen i SKA-dokumentet innebär att slutbetygen jämförs i matematik, svenska och engelska med de nationella proven. Om det föreligger en stor diskrepans så fortsätter arbetet genom det systematiska kvalitetsarbetet. Enligt rektorn har en skolan en likvärdig bedömning och mot bakgrund av elevers meritvärden och låg grad av betygshets föreligger inget problem med bedömningen.

Foucaultgymnasiet

Rektor på Foucaultgymnasiet beskriver att resurscentrum stödjer skolan med strategier kring frånvaro och fortbildning görs i elevhälsoteamen. Genom uppföljningen i SKA-dokumentet och de ingångsvärden som skrivs in, möjliggörs kontrollen av frånvaro kopplat till ingångsvärden och därigenom sätter skolan in åtgärder. På så sätt kan verksamhetschef följa upp om skolan inte angett insatta åtgärder. Skolans system bedöms av rektorn vara "vattentätt" för att upptäcka oroande frånvaro.

Genom t.ex. tvåläraresystemet på individuella programmet fångas elevers behov av extra stöd eller särskilda insatser. För att säkerställa samma fångstnät på de nationella programmen har särskolan en strategi där mentorn ansvarar för regelbunden köring av närvaron så ett tidigt mönster synliggörs och rutiner för detta kan sättas in. Rektor betonar att det handlar om det dagliga att få eleven att känna sig sedd och tillföra det som eleven saknar. Enligt rektorn har skolan en positiv utveckling med en nedåtgående frånvaro.

Den likvärdiga betygssättningen kan utvecklas uppger rektorn. Samtidigt har särskolan arbetat intensivt med att gå från en omsorgsskola till en kunskapsskola och implementering av läroplan för gymnasiesärskolan 2013 (Gysär 13) fortsätter.

Morabergs studiecentrum

Enligt rektor är närvaro ett mått om eleven är motiverad. Arbetssätt som ökar motivationen dokumenteras i skolans SKA-dokument. En del i mentorskapets veckovisa avstämning är att följa upp elevens motivation.

Skolan har en dokumenterad arbetsgång vid frånvaro som beskriver dels främjande och förebyggande arbete för skolnärvaro, dels arbetsgång vid närvaro. Rektor betonar faktorerna relationsbyggande, samtala med eleven och se eleven, ge frekvent återkoppling och främja arbetsro i klassrummet som viktiga för att lyckas med elevers närvaro. Vidare förutsätts att samtliga undervisande lärare tar sitt ansvar, och arbetet görs i arbetslagen där de hjälps åt med att ta fram extra anpassningar.

Enligt rektor avsätts normalt en halvdag där ämneslärarna samlas för sambedömning av vad som kallas för mer ”komplicerade betygssättningar”. I skolans SKA-dokument framgår att ämneslaget i naturorienterade ämnen (NO) vill arbeta mer med sambedömning. Sambedömningen ger även rektor en indikation om arbetsmängden mellan lärarna är jämt fördelat och om betygssättandet ianspråktar mycket tid. Skolan använder sig av nationella prov kring sambedömning även om nationella prov inte ingår i programmet för Moraberg. Lärarna arbetar tätt ihop och planerar lektionerna. På så vis blir lärarna säkrare när de diskuterar och arbetar ihop kring bedömning och lärande.

Torekällgymnasiet

Rektor på Torekäll berättar att den främsta orsaken till att elever inte når gymnasieexamen är frånvaro. Skolan har nu anställt två elevcoacher som mentorer vilka ska, istället för lärarna, följa upp elevers frånvaro och rapportera den samt ha kontakt med vårdnadshavare. Skolan har rutin som beskriver lärares, elevcoachs, elevhälsoteams och rektors roll samt dokumentations- och uppföljningsansvar om elev har upprepad frånvaro.

Rektor medger att insatserna inte är tillräckliga och skolan behöver hitta bättre metoder och få till en tidig dialog med vårdnadshavare.

Vidare arbetar skolan med att höja kvaliteten i undervisningen genom bland annat entreprenöriellt lärande där lärarna arbetar tematiskt för att skapa helheten för eleverna. På så sätt förväntas motivationen öka.

Alla elevers studieresultat kartläggs varje månad och terminsvis. Inför utvecklingssamtal finns därför ett brett underlag att samtala om. Vidare kallas vårdnadshavare och elev när resultatet inte är bra och underlaget är väl dokumenterat där frånvaro kopplat till resultat redovisas. Rektor betonar att det är ett fåtal antal elever som står för hög frånvaro, varför analys sker på individnivå.

Rektor menar att skolans storlek, med få lärare totalt sett och få ämneslärare, påverkar sambedömningen. Skolan har endast flera ämneslärare i svenska som kan diskutera sinsemellan. Givet förutsättningarna sker sambedömning i högre utsträckning genom matriser och nationella prov.

Wendela Hebbegymnasiet

Rektor hänvisar till skolans SKA-dokument där frånvaro kopplas till betyg, mål, trivsel etc. Samtidigt betonas att det är få elever som är frånvarande och oftast är det elever på språkintrödnings eller i Aspbergergruppen. Skolan har systematiska arbetsätt för att arbeta elever i dessa två grupper, bland annat drop-in hos elevhälsan och tätt arbete mellan rektor och kurator.

Ämneslagen träffas en gång per vecka och diskuterar och rättar nationella prov tillsammans. Språkintrödnings elever genomför tester och lärare samrättar och diskuterar resultaten.

5.6.3. Bedömning

Vår bedömning är att elever på kommunala gymnasieskolor tenderar att inte vara lika studiemotiverade som grundskoleelever. Som följd är frånvaro ett problem. På enhetsnivå pågår ett arbete med frånvaro och i skolornas SKA-dokument redovisas elevernas ingångsvärden, frånvaro samt betyg.

När det gäller likvärdig betygssättning åligger det främst den enskilda skolan att skapa förutsättningar och utveckla den. Då förutsättningarna varierar skolorna emellan bör nämnden verka för mera likvärdiga förutsättningar till likvärdig betygssättning och därmed säkra den.

6. Svar på revisionsfrågor och rekommendationer

Syftet har varit att granska utbildningsnämndens styrning av gymnasieskolorna som belyser effektivitet och åtgärder för goda resultat.

Nedan beskrivs svar på revisionsfrågorna. Därefter görs en sammanfattande bedömning och svar på den övergripande revisionsfrågan som formuleras i syftet.

Revisionsfråga	Svar
Hur sker samordningen mellan gymnasieutbildningen och vuxenutbildningen för elever som inte fullgör sin gymnasieutbildning, ej går högskoleförberedande, inte når målen m.m.?	Samordningen sker på flera sätt. Vägledarna informerar om och hänvisar eleverna till vux. Rektor för vux ingår i rektorsgruppen vilket uppges underlätta informationsutbytet. På enhetsnivå har Torekällgymnasiet och Morabergs studiecentrum ett nära samarbete med vux rörande kombinerade utbildningsmöjligheter. Rektor för Moraberg har även månatliga träffar med rektor på vux. Vidare pågår ett antal åtgärder för att stärka samordningen mellan berörda gymnasieskolor och vux.
Hanteras det fria skolvalet på ett ändamålsenligt sätt när det gäller gymnasier?	Delvis. Kommunens insatser, aktiviteter, samverkan med de fristående skolorna och information om båda alternativ är konkurrensneutral. Vägledarna är viktiga aktörer att informera eleverna och kan påverka deras val av gymnasieskola. Enligt förvaltningsledningen har studie- och yrkesvägledningen som helhet brister.
Har nämnden en strategi för att göra de kommunala gymnasieskolorna attraktiva?	Nej. Nämnden har ingen antagen eller sammanhållen strategi vilken för att göra de kommunala gymnasieskolorna attraktiva. I frånvaro av en strategi anges i intervjuer och i olika dokument åtgärder som ska verka för att gymnasieskolan som helhet och respektive gymnasieskola ska bli mera attraktiva.
Hur styrs lokalanvändningen och i vilken mån bidrar styrningen till ett effektivt lokalutnyttjande?	Styrning av lokaler utgår ifrån flera instrument. För planering av både aktuella och framtida åtgärder används dokumentet lokalförsörjningsbehov skola förskola som årligen uppdateras. Vid projektering av om-, ny, eller tillbyggnation av gymnasieskolor ska riktlinjer tillämpas. Lokalersättningen utgår ifrån samverkansavtalets programpriser och viktas beroende på program och inriktning.

	<p>På utbildningskontoret finns en lokalstrateg med uppgift att bistå verksamhetschef och enhetschef i lokalfrågor och den tjänsteman som försöker tillgodose verksamhetens lokalbehov på kontorsnivå och/eller kommunnivå.</p> <p>Av SKA-dokument och intervjuer framgår att dimensioneringen av gymnasieskolorna är anpassade och att lokalbeståndet är rimligt. Wendela Hebbe-gymnasiet och Täljegymnasiet anser att de har ändamålsenliga lokaler medan Torekällgymnasiet anser att lokalerna påverkar skolans attraktivitet negativt. Utmaningen är att fylla klassrummen med elever.</p>
<p>Hur ser utbildningsnämndens fortlöpande uppföljning av gymnasieskolorna under året ut?</p> <p>Vilka stödresurser har satts in för att elever ska nå målen?</p>	<p>Det finns en systematisk rapporteringsstruktur avseende systematiska kvalitetsarbetet från enhetsnivå till nämnden och en nära dialog mellan ordförande, utbildningsdirektör, verksamhetschef och (om så krävs) enskild rektor. Uppföljningarna är dokumenterade. Vidare följs gymnasieskolorna upp kvartalsvis med avseende på resultat, kvalitet och ekonomi.</p> <p>Ordförande gör också skolbesök och vid behov kan ordförande, utbildningsdirektör, verksamhetschef och rektor träffas för en närmare diskussion.</p> <p>Sett till samtliga skolor har ett antal åtgärder och insatser med olika inriktningar utvecklats och satts in för att stödja eleverna i deras måluppfyllelse. Skolorna har utifrån sin inriktning haft olika fokus på åtgärderna och insatserna. Generellt har de förebyggande elevhälsoresurserna utvecklats. Kollegiala lärandet har prioriterats och resurser avsatts för att ge utökad stöd till elever. Språkprojekt har sjösatts. Elevinflytandet har också stärkts.</p>
<p>Hur följs gymnasieskolornas lärande upp om vilka insatser som verkligen ger resultat gällande elevers motivation?</p> <p>Hur följer utbildningsnämnden upp elevers frånvaro kopplat till meritvärde?</p> <p>Hur följs arbetet upp kring likvärdig betygssättning (Hur säkras arbetet med en gemensam och likvärdig betygssättning)?</p>	<p>KSL gör en årlig undersökning bland eleverna på årskurs 2 på gymnasiet för att följa upp kommunernas verksamhet och utveckla den pedagogiska kvaliteten i varje enskilda skola. Ledningsgruppen gör inför varje läsår en riskbedömning kring gymnasieskolans måluppfyllelse. Likt ovan sker uppföljning om insatser inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.</p> <p>Förvaltningsledningen uppger att frånvaro och meritvärde följs upp på individnivå, det vill säga på den enskilda skolan. Meritvärde redovisas som en del i resultatredovisningen till nämnden .</p> <p>Uppföljning av likvärdig betygssättning sker skolornas SKA-dokument. Verksamhetschef planerar, genomför och följer upp i gymnasieskolans SKA-dokument processerna som leder till att undervisningsmetoderna förbättras. Likaså att system och rutiner utvecklas för uppföljning av undervisningens kvalitet och likvärdighet. Verksamhetschef gör även självskattning av verksamhetens kvalitet utifrån fyra kriterier bland annat kvalitet i undervisningen.</p> <p>Ytterligare exempel på hur likvärdig betygssättning följs upp är att en halvdag avsätts för sambedömning och att ämneslagen träffas veckovis för diskussion och rättning av nationella prov.</p>

6.1.1. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Södertälje kommun granskat utbildningsnämndens styrning av gymnasieskolorna. Syftet har varit att i en bred granskning belysa effektivitet och åtgärder för goda resultat

Gymnasieskolan i Södertälje består av 5 enheter med olika verksamhetsinriktningar. Under perioden 2014-2015 ökade genomströmningen inom alla inriktningar.

Det pågår ett antal åtgärder i syfte att stärka samordningen mellan vuxenutbildningen och den kommunala gymnasieskolan som vi bedömer vara i linje med fullmäktiges inriktning för gymnasieskolan.

Granskningen visar att olika faktorer påverkar den kommunala gymnasieskolans attraktivitet negativt. En stor del av eleverna väljer skolor i andra kommuner med följderna att resursstarka elever till stor del väljer andra gymnasieskolor. De åtgärder som vidtas på förvaltnings- och enhetsnivå bedöms som adekvata och enligt med fullmäktiges mål. Mot bakgrund av problemets dignitet och historik behöver utbildningsnämnden dock stärka sin styrning. Detta genom att anta en sammanhållen strategi och en väl underbyggd handlings-/åtgärdsplan samt följa gymnasieskolornas utveckling närmare.

Särskilt stöd för elever, särskilda anpassningar och extra resurser har prioriterats för att nå mål och godkända betyg. Strategi med tillhörande dokument har upprättats för att skapa likvärdighet och systematik när det gäller elevhälsoarbetet, vilket bedöms som positivt. Förutsättningar för likvärdig betygssättning varierar mellan skolorna, nämnden bör därför enligt vår bedömning verka för mera likvärdiga förutsättningar.

Vi rekommenderar utbildningsnämnden att:

- ▶ Säkerställ en likvärdig studie- och yrkesvägledning till eleverna.
- ▶ Anta en sammanhållen strategi och en väl underbyggd handlings-/åtgärdsplan med åtgärder/aktiviteter som i ett kort och längre perspektiv ska genomföras, i syfte att göra den kommunala gymnasieskolan som helhet och respektive gymnasieskola ett mera attraktivt val.
 - ▶ Åtgärderna och aktiviteterna bör följas upp kontinuerligt för att säkerställa att det får en verkningkraft.
- ▶ Verka för mera likvärdiga förutsättningar mellan skolorna i deras arbete med likvärdig betygssättning.

Stockholm den 14 september 2017

Andreas Halvarsson
Verksamhetsrevisor

Beatrice Gustafsson
Verksamhetsrevisor

Bilaga 1: Källförteckning

- Formulär - Uppföljning av strategier för högre måluppfyllelse
- Gymnasieskolans plan för systematiskt kvalitetsarbete
- Intern kontrollplan för verksamhetens måluppfyllelse 2017
- Lokalförsörjningsbehov (2016-10-07)
- Mall för lokal elevhälsoplan läsåret 2017-2018
- Mål och budget 2017-2019
- Resultatanalys i skolan (daterad 2015-05-03)
- Resultatredovisning nationella program gymnasiet vårterminen 2016
- Riktlinjer vid utformning av förskolors och skolors inne- och utemiljö (daterad 2015-05-12)
- utbildningsnämndens årsbokslut 2016 (daterad 2017-02-15)
- Riskbedömning verksamheternas måluppfyllelse 2017
- Rutin – Främjande av närvaro och rutiner rörande hantering av elevers skolfrånvaro i Södertälje kommuns gymnasieskolor
- Strategier för elevhälsoarbete (daterad 2017-05-14)
- Utbildningsnämndens verksamhetsplan 2017

Protokoll

- 2016-05-26
- 2016-09-29
- 2016-10-25
- 2017-01-26
- 2017-02-23
- 2017-03-28
- 2017-04-25
- 2017-05-30
- 2017-06-15

Foucaultgymnasiet

- Främjande och förebyggande arbete för skolnärvaro
- Modell över arbetsgången vid stödinsatser på Foucaultgymnasiet
- Plan för systematiskt kvalitetsarbete gymnasiet 2016/2017 (daterad 2016-10-20)
- Rutin för främjande av närvaro och hantering av frånvaro på Foucaultgymnasiet

Morabergs studiecentrum

- Plan för systematiskt kvalitetsarbete gymnasiet 2016/2017 (daterad 2016-10-20)

Torekällgymnasiet

- Plan för systematiskt kvalitetsarbete gymnasiet 2016/2017 (daterad 2016-05-25)
- Rutinbeskrivning – Elevärende frånvaro (Reviderad 2016-10-04)
- Rutinbeskrivning – Elevärende svårighet att nå kunskapskraven (reviderad 2016-10-04)

Täljegymnasiet

- Plan för systematiskt kvalitetsarbete gymnasiet 2016/2017 (daterad 2016-05-25)

Wendela Hebbe

- Plan för systematiskt kvalitetsarbete gymnasiet 2016/2017 (2016-09-14)